

7. Портер М. Международная конкуренция : пер. с англ. / М. Портер ; под. ред. и с предисловием В.Д. Щетинина. – М. : Междунар. отношения, 1993. – 896 с.

8. Радзівєвська С.О. Участь України в регіональних інтеграційних процесах і її вплив на підвищення конкурентоспроможності національної економіки // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007. – № 1. – С. 49-55.

9. Рейтинг конкурентоспроможності України // Цінні папери України. – № 34(731). – 13 вересня 2012. – С. 1

References

1. Goncharova, N. (2006), "Conceptual parameters of competitiveness of the national economy", *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 8, pp. 43-52.

2. Goncharova, N. (2007), "Innovation competitive factors of economic development", *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 3, pp. 43- 51.

3. State program enhance economic development in the 2013 - 2014 years (approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine on February 27, 2013 № 187), available at: http://kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=2462470594.

4. Dovbenko, V. (2007), "Factors increasing the competitiveness of domestic enterprises in the conditions of globalization", *Zovnishnia torhivlia: pravo ta ekonomika*, no. 4, pp. 15-21.

5. Global Competitiveness Index 2012 – 2013 / Ukrainian National Grid, available at: <http://ung.in.ua/ua/news/62/>

6. Concept of the State competitiveness of the national economy for 2007 - 2015 years, Kyiv: National Academy of Sciences of Ukraine, 2007, 220 p.

7. Porter, M. (1990), *Competitive Advantage of Nations*, New York: Free Press, 896 p.

8. Radzievska, S. (2007), "Ukraine's participation in the regional integration process and its impact on the competitiveness of the national economy", *Zovnishnia torhivlia: pravo ta ekonomika*, no. 1, p. 49-55.

9. "Rating competitiveness of Ukraine" (2012), *Securities Ukraine*, no. 34(731) p. 1.

УДК 339.732.4(477)

Марків Г.В.,

*к.е.н., в.о. доцента кафедри фінансів і кредиту
Львівський національний аграрний університет*

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

Markiv H.V.,

*Cand. Sci. (Econ.), acting assistant professor
of department of Finance and Credit
Lviv National Agricultural University*

REALITIES AND PROSPECTS OF UKRAINE COOPERATION WITH INTERNATIONAL MONETARY FUND

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси в Україні супроводжувалися глибокою економічною кризою. У зв'язку з цим різко загострилися питання ресурсного забезпечення економічного розвитку, особливо його фінансової складової. Розбалансованість фінансової системи, платіжна криза спричинена насамперед переходом до світових цін на енергоносії, відсутність необхідних внутрішніх нагромаджень об'єктивно обумовили потребу в зовнішніх коштах для відновлення господарської рівноваги, забезпечення сталого економічного зростання. Тому для подолання цих негативних тенденцій в розвитку економіки країни актуальним є співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями, зокрема Міжнародним валютним фондом (МВФ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання співпраці України з Міжнародним фінансовими організаціями, механізм та умови надання кредитів Міжнародним валютним фондом висвітлені у працях: Т. Вахненка, В. Кабанова, С. Круглика, Т. Ткачука, М. Савостьяненка та інших. Однак стратегічно важливим завданням у сфері здійснення зовнішніх запозичень з боку МВФ є прогнозування можливостей згладжування існуючих пікових навантажень із відповідним урахуванням дотримання граничних значень фінансових індикаторів фінансової безпеки.

Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження тенденцій та перспектив розвитку фінансових відносин України з Міжнародним валютним фондом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важлива роль в системі міжнародних фінансів належить залученню фінансових ресурсів інших країн та міжнародних фінансових організацій. Вони використовуються з метою сприяння підприємницької діяльності, залучення коштів для фінансування дефіциту державного бюджету та платіжного балансу, проведення структурних перебудов в економіці, реалізації окремих цільових соціально-економічних програм та забезпечення інших напрямів розвитку.

Міжнародний валютний фонд є міжнародною фінансовою організацією, яка була заснована в 1944 році. Згідно зі Статутом Фонду, його кредити спрямовуються на підтримку курсу національної валюти, міжнародних резервів держави та активних позицій платіжного балансу. Отримувачами кредитів МВФ є центральні банки країн, які зараховують їх у власні резерви і використовують виключно для інтервенцій на валютному ринку на вказані цілі. У 2009 році до складу МВФ входило 186 країн-членів [7].

Офіційною метою фонду, починаючи з 1944 року, є "укріплення міжнародного економічного співробітництва та сприяння створенню більш стабільної та процвітаючої світової економіки".

Кредити МВФ надаються на вирішення проблем платіжного балансу у тих випадках, коли держава не може отримати достатнього фінансування на прийнятних умовах для покриття чистих міжнародних платежів.

Відповідно до Закону України "Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій", Україна стала членом МВФ у 1992 році.

У співробітництві України з МВФ в межах кредитних програм можна виділити кілька етапів.

Перший етап (1994-1995 роки). У цей період Україні було надано фінансову допомогу у вигляді системної трансформаційної позики (STF-Systemic Transformation Facility) на суму 498,7 млн. СПЗ або 763,1 млн. дол. США для підтримки платіжного балансу України. Проте, через невиконання Україною ряду умов програму було завершено завчасно.

За період з 1995 по 1998 роки (другий етап) Україна отримала від МВФ кредити на загальну суму 1318,2 млн. СПЗ. (1935 млн. дол. США.) за трьома річними програмами "Стенд-бай" (Stand-By). Головною метою цих кредитів була підтримка курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу України.

Третій етап (1998-2002 роки). Програма розширеного фінансування (EFF-Extended Fund Facility), передбачала надання Україні кредиту на загальну суму 2,6 млрд. дол. США. У грудні 2000 року термін дії Програми EFF було продовжено до вересня 2002 року, проте МВФ так і не надав Україні залишкової суми кредитів (визнавши негативними висновки останнього перегляду ходу виконання програми). Таким чином, Україна отримала у рамках Програми EFF 1193,0 млн. СПЗ (1591,0 млн. дол. США.), які були спрямовані на поповнення валютних резервів Національного банку України.

Четвертий етап (2004-2005 роки). Після завершення співробітництва за Програмою EFF уряд України серед прийнятних форм подальшого співробітництва України з Міжнародним валютним фондом на безкредитній основі обрав попереджувальну програму "Стенд-бай".

29 березня 2004 року Радою Директорів МВФ було прийнято позитивне рішення щодо започаткування програми "попереджувальний стенд-бай". Укладення угоди між Україною та МВФ строком на 12 місяців фактично надало можливість отримати від МВФ зарезервованій кредит у сумі еквівалентній 411,6 млн. СПЗ (30% квоти України) у випадку погіршення ситуації з платіжним балансом або валютними резервами країни.

Заходи програми були спрямовані на проведення зваженої бюджетної політики, удосконалення податкового законодавства, фінансовому оздоровленню ПЕК та системних перетворень в агропромисловому комплексі, реформування житлово-комунального господарства, покращення інвестиційного клімату, завершення переговорного процесу щодо вступу до СОТ [1, 154].

Протягом 2005-2007 років Україну відвідували повномасштабні місії з метою надання технічної допомоги в сфері управління державним боргом та розвитку внутрішнього ринку цінних паперів, митного адміністрування, монетарної та податкової політики.

П'ятий етап розпочався з затвердження Радою директорів МВФ (5 листопада 2008 року) щорічної програми Stand-By обсягом близько 16,4 млрд. дол. США, терміном на 24 місяці для надання допомоги Україні у забезпеченні фінансової та економічної стабільності. Впровадження програми направлене на макроекономічну стабільність, зниження рівня інфляції, стабілізацію вітчизняної фінансової системи в умовах глобальної кризи, довіри на фінансових ринках та структурній перебудові в економіці в умовах погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури [5].

10 травня 2009 року МВФ надав перший транш кредиту розміром 4,5 млрд. дол. США. 12 травня 2009 року до України надійшли 2,8 млрд. дол. США другого траншу кредиту МВФ. Частина другого траншу розміром 1,5 млрд. дол. США була витрачена на фінансування зовнішніх боргових зобов'язань уряду. 28 липня 2009 року Рада директорів МВФ схвалила надати Україні третій транш кредиту розміром 3,3 млрд. дол. США. Кошти третього траншу кредиту надійшли до України 31 липня. При цьому Україна взяла на себе зобов'язання відмінити ПДВ для сільськогосподарських підприємств, здійснити рекапіталізацію постраждалих від кризи банків, два роки не збільшувати мінімальну зарплату до рівня прожиткового мінімуму, переглянути умови індексації соціальних виплат і не підвищувати зарплати працівникам бюджетної сфери. Проте вимоги, які були висунуті МВФ перед Україною не були виконані повною мірою. У листопаді 2009 року МВФ призупинило співпрацю з Україною, тому четвертий транш кредиту так і не було отримано.

Більша частина суми угоди Stand-By була спрямована на погашення зовнішніх зобов'язань уряду, підтримку фінансової стійкості "Нафтогазу", покриття касових розривів для виплат зарплат і пенсій, рекапіталізацію та рефінансування банківської системи і на підтримку обсягів золотовалютних резервів Нацбанку [9].

З метою забезпечення своєчасного погашення наданих позик МВФ було розроблено програму, за якою Україна зобов'язана повернути кредит протягом 2010-2014 років (рис. 1).

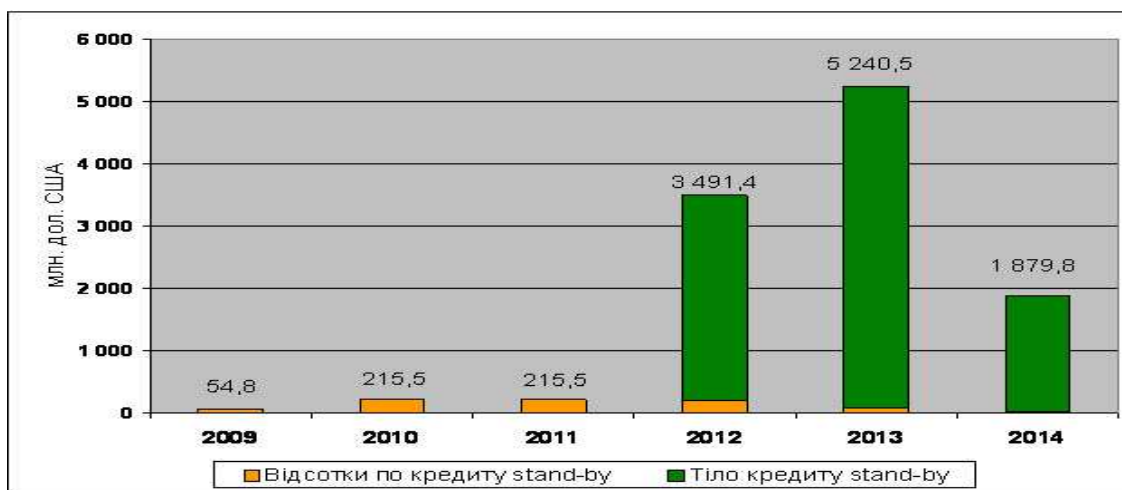

Рис. 1. Графік погашення Україною кредиту від МВФ протягом 2010-2014 рр., млн. дол. США

Джерело: [8]

Як видно з рис. 1, кредити від МВФ є порівняно дешевим, оскільки передбачають виплату відсотків у розмірі близько 2% річних від загальної суми боргу. Погашення основної суми боргу передбачено здійснювати з 2012 по 2014 роки [7].

Продовження співпраці України з Міжнародним валютним фондом може принести користь економіці країни, але при цьому присутні й деякі ризики. Продовження співпраці з МВФ має стати гарантією проведення структурних реформ в українській економіці. Другий позитивний момент — внутрішня і зовнішня стабільність, підтримка курсу, покриття дефіциту бюджету. Разом із тим, робота програми МВФ означає можливість появи ризиків, зокрема кошти від МВФ можуть бути витрачені не на структурні реформи. Другим ризиком є збільшення державного боргу. Сумарний борг України наразі становить близько 38 млрд. дол., зовнішній борг 14,9 млрд. дол. США. За Бюджетним кодексом рівень державного боргу не може становити більше 60% від ВВП. Із залученням кредиту від МВФ та інших міжнародних фінансових інституцій він не може скласти більше 40-45% ВВП.

З метою забезпечення виконання умов з надання позик МВФ органи державного регулювання та управління України повинні здійснити низку заходів. Так, у сфері стабілізації валютних ринків першочерговими заходами є [6, 64]:

- усунення дисбалансів, пов'язаних зі збільшенням гнучкості обмінного курсу до ринкової ситуації;

- проведення регулярних валютних інтервенцій у формі аукціонів;

- підвищення відсоткових ставок, що відіграють роль інструмента монетарної політики, зокрема ставок рефінансування;

- запровадження прозорості операцій із рефінансування та припинення заставного забезпечення власних акцій банків;

- скасування податку в пенсійних фонд на валютні операції тощо.

У сфері політики та структурних реформ доцільним було б [6, 65]:

- прийняття Національним банком України нормативних документів щодо запровадження гнучкого обмінного валютного курсу гривні до провідних валют;

- ухвалення законодавчих та нормативних документів щодо вирішення питань проблемних банків та надання фінансової підтримки банківським установам шляхом рефінансування на основі принципів рівності та прозорості;

- своєчасне проведення діагностики проблемних банків;

- розширення, відповідно до міжнародної практики, обсягів регулярного висвітлення для громадськості й ринків деталізованої фінансової інформації про функціонування банківської системи, засновників і акціонерів банків, які мають вагому частку, принципи роботи, кредитну й депозитну політику, доходи тощо.

Таким чином, для подальшої співпраці України з МВФ необхідно впроваджувати різні організаційно-економічні заходи, внести зміни до існуючого законодавства, підвищити стимулюючу роль держави через удосконалення податкового законодавства тощо. Крім того, слід провести ретельний аналіз необхідного обсягу та умови отримання і погашення міжнародних кредитів, які планує залучити Україна з метою нівелювання індексу прострочення за даними кредитами, тобто здійснювати прогнозування тих результатів, які буде мати економіка України від залучення кредитів на міжнародному ринку і впроваджувати ефективні інвестиційні проекти щодо їх залучення.

Висновки та подальші дослідження. Отже, співробітництво з міжнародними фінансово-кредитними організаціями є досить важливим для України, яка вирішує завдання не тільки інтеграції у світову економіку, а й зміцнення економічної безпеки. Кредити, що залучаються від МВФ, використовуються для підтримки курсу національної валюти та для фінансування дефіциту платіжного балансу України і покликані пом'якшити економічні труднощі у процесі проведення економічних реформ, які дають змогу забезпечити у перспективі економічне зростання у країні.

Для того, щоб позичкові кошти постійно не нагромаджувалися і не перетворювалися у додатковий тягар, Україні необхідно перейти до реалізації якісно нової боргової стратегії, яка має орієнтуватися на задіяння інвестиційно-інноваційних факторів економічного зростання. Система управління державним боргом України повинна скеровуватися на обслуговування перспективних інвестиційних проектів. Переорієнтація боргової політики держави на вирішення стратегічних завдань розвитку національної економіки потребує першочергового фінансування з позичкових джерел пріоритетних проектів загальнонаціонального значення в галузях енергетичної і транспортної інфраструктури, надання підтримки розвитку експортних і високотехнологічних виробництв.

Література

1. Бідник Н.Б. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями як чинник економічного розвитку держави / Н.Б. Бідник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19.3. – С. 153-157.
2. Вахненко Т. П. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи / Т. П. Вахненко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 14-29.
3. Круглик С. Міжнародний валютний фонд перед новими викликами / С. Круглик, О. Єременко // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 3. – С. 8-13
4. Кабанов В.Г. Діяльність міжнародних фінансових організацій на вітчизняному ринку фінансового капіталу / В.Г. Кабанов // Фінанси України. – 2009. – № 9. – С. 98-107.
5. Савостьяненко М.В. Інвестиційні проекти міжнародних фінансових організацій в Україні / М.В. Савостьяненко // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 1(42). – С. 128-137.
6. Салтинський В.В. Особливості організації кредитування національних економік Міжнародним валютним фондом / В.В. Салтинський // Фінанси України. – 2009. – № 2. – С. 60-65
7. Ткачук В. Г. Становлення та сучасний стан міжнародних фінансових організацій, їх роль у регулюванні світових процесів / Т. Ткачук // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 5. – С. 26-31.
8. Программа сотрудничества МВФ и Украины не решила структурных проблем – отчет МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.net/rus/detail/110606>
9. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>

References

1. Bidnyk, N.B. (2009), "Ukraine's cooperation with international financial institutions as a factor in economic development", *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 19.3, pp.153-157.
2. Vakhnenko, T.P. (2009), "Features the organization crediting the national economies by the International Monetary Fund", *Finansy Ukrainy*, no. 6, pp. 14-29.
3. Kruhlyk, S. and Yeremenko, O. (2008), "International Monetary Fund to new challenges", *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 3, pp. 8-13
4. Kabanov, V.H. (2009), "Activities of international financial institutions in the domestic capital market", *Finansy Ukrainy*, no. 9, pp. 98-107.
5. Savostianenko, M.V. (2008), "Investment projects of international financial organizations in the Ukraine", *Naukovi pratsi NDFI*, no. 1(42), pp. 128-137.
6. Saltynskiy, V.V. (2009), "Features of financing national economies by the International Monetary Fund", *Finansy Ukrainy*, no. 2, pp. 60-65
7. Tkachuk, V.H. (2009), "The formation and the current state of international financial institutions and their role in the regulation of global processes", *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 5, pp. 26-31.
8. The program of cooperation Ukraine and a the IMF has not solved of structural problems - an IMF report available at: <http://economics.unian.net/rus/detail/110606>
9. Ofitsiinyi sait Mizhnarodnoho valiutnoho fondu, available at: <http://imf.org>